Засідання комісії у справах неповнолітніх з перервою на п’ятнадцять хвилин

ДІЙОВІ ОСОБИ

Вітька Магеллан — учень шостого класу.

Наталка — його сестра, учениця десятого класу художньої школи.

Володя — шофер таксі.

Мати — провідник.

Степан Аркадійович — її колишній чоловік, директор підприємства.

Емма Андріївна — його дружина.

Нінка — однокласниця Вітьки Магеллана.

Батя, Шнобель — карні злочинці.

Катерина Захарівна — заступник голови райвиконкому, голова комісії у справах неповнолітніх.

Василь Васильович — член комісії.

Галина Володимирівна — член комісії.

Інспектор дитячої кімнати міліції — член комісії.

Інструктор райкому комсомолу — член комісії.

Класний керівник — член комісії.

1 часть

Кабінет заступника голови райвиконкому. За столом Василь Васильович. На стільцях попід стіною сидять члени комісії в справах неповнолітніх: Галина Володимирівна, Інспектор дитячої кімнати міліції, Інструктор райкому комсомолу, Класний керівник.

Василь Васильович (по телефону, з великими інтервалами). Так… Так… Ясно… Так…

Інструктор райкому (тримаючи в руках листа). От… ще одну тільки фразу… (Читає.) "Мошка, правда, гризе люто. Але гризе вона не покидька, а людину. І страшно подумати, що та ж сама мошка могла гризти мене, так би мовити, у зовсім іншій якості…" Ну, всім вам привіти… І окремо — палкий бамівський привіт будівникові Комсомольська-на-Амурі Галині Володимирівні. Вона зрозуміє мене краще, ніж усі…

Галина Володимирівна. Я його розумію. Цього не можна замінити нічим… Це… Це заспів до всього життя…

Інструктор райкому. Я… я тричі подавав заяву… Поки що не відпускають…

Інспектор дитячої кімнати. А пам’ятаєте, як ми з ним мучились?

Василь Васильович (по телефону). І все— таки звільняти її ми вам не дозволимо. Ні!.. Звичайно, я розумію, вона заважає вам спокійно жити. Дівчина вона важка. Так. Але комісія направила її до вас на роботу, щоб ви її виховували, а не… Так… (Слухає.)

Галина Володимирівна. Так… Мали ми клопіт з цим Гавриленком…

Інспектор дитячої кімнати. Як він у мене в дитячій кімнаті вікна бив!.. Тільки засклю — і знову… і знову… Прийду вранці зимою — по всій кімнаті сніг мете… акваріум замерз, рибки загинули. Папужки у клітці догори лапками лежать. Квіти всі померзли. Повірите, навіть плакала…

Галина Володимирівна. Уперше я відчула, що намічається якийсь контакт у Боярці. Вночі. Біля вогнища. Коли водила їх у похід.

Класний керівник (зітхає). Ах, я теж водила… Що я тільки не робила… А бачите!.. Доводиться сьогодні… (Зітхає.)

Василь Васильович. Так… Так… Матеріальне стимулювання — це дуже правильно. Згоден. Але якщо це матеріальне за рахунок морального, то копійка йому ціна… Легше, звичайно, дати сто двадцять відсотків плану і одержати прогресивку, ніж… Але врятувати людину, тим паче неповнолітню, помогти їй, розумієте, стати на вірний шлях важливіше, ніж… (Слухає.)

Класний керівник. У другій чверті він нібито став виправлятися трошки… Коли я прикріпила до нього Ніну Войтюк. А потім… потім знову з’їхав… І відвідування. У третій чверті з двохсот сімдесяти трьох годин він пропустив сто дев’яносто сім. Уявляєте?! І успішність… Крім географії — самі двійки!.. І нічого не допомагало. Абсолютно. Що ви хочете! Типова неблагополучна сім’я. Ну що тут могла зробити школа? Ну що?

Василь Васильович (продовжуючи телефонну розмову). Ні! Нічого переглядати ми не будемо. Комісія не дасть дозволу на звільнення. Все, товаришу! До побачення! (Кладе трубку, дивиться на годинник.) Так… П’ятнадцять годин чотири хвилини. Чому, товариші, не всі члени комісії? Що таке?

Галина Володимирівна. У Ганковського засідання. Ірина Пилипівна на нараді у міськвиконкомі. Мухін у відрядженні…

Василь Васильович. Ну, будемо починати!.. Батьки прийшли?

Інспектор дитячої кімнати. Прийшли. І мати. І сестра. І навіть батько. Хоча в нього з учорашнього дня путівка до Кисловодська. Дружина вже поїхала.

Василь Васильович. Нічого-нічого. Почекає дружина. Кличте! Запрошуйте!..

Галина Володимирівна. Василю Васильовичу, Катерина Захарівна дзвонила, просила без неї не починати. Вона в обкомі, зараз буде.

Василь Васильович. Для чого? Ну для чого це треба? Невже ми не можемо самі!

Галина Володимирівна. Вона просила.

Василь Васильович. А я вважаю… (Затнувся.)

Входить Катерина Захарівна

Катерина Захарівна. Здрастуйте, товариші. Пробачте, трохи затрималася (бачить, що Василь Васильович поспішливо підводиться з-за столу, поступаючись місцем). Ні-ні. Я тут сяду. Ви ж сьогодні ведете комісію.

Василь Васильович. Катерино Захарівно, може, було б краще, якби…

Катерина Захарівна (твердо). Ні.

Василь Васильович. Ну, добре. (До інспектора дитячої кімнати.) Запрошуйте…

Інспектор дитячої кімнати (прочиняючи двері у приймальню). У справі Руденка, заходьте.

Входять Вітька Магеллан, його мати, Наталка, Степан Аркадійович. Нінка. Вітька згорблений, з похиленою головою — маленький дідусь.

Василь Васильович. Батьки, сестра, проходьте, сідайте отам. (До Вітьки.) А ти стань отут… (Здивовано звів брови на Нінку.) А це?

Інспектор дитячої кімнати. Це свідок.

Василь Васильович. Проходь, свідок, сідай… Значить, так, товариші члени комісії, розглядається справа неповнолітнього підлітка Руденка Віктора. Хто зачитає подання?

Галина Володимирівна. Світлана Іванівна.

Василь Васильович Прошу.

Інспектор дитячої кімнати (підводиться, відкриває папку, читає). "Голові комісії у справах неповнолітніх Радянської райради депутатів трудящих т. Іванченко К. З.

Прокуратурою Радянського району розслідувано справу по звинуваченню Ярчука Михайла Петровича (1961 року народження), Подольського Якова Михайловича (1964 року народження) та Руденка Віктора Степановича (1975 року народження) за статтею 69 КК УРСР.

В процесі слідства встановлено, що 25 квітня цього року о…" (затнулась, глянула на Катерину Захарівну). Ну, ви, товариші, знаєте суть справи… Я… Я не буду все зачитувати… Значить так. "У діях Руденка Віктора Степановича міститься склад злочину, передбачений статтею… Проте, враховуючи, що він неповнолітній, раніше до кримінальної

відповідальності не притягався, справу на нього припинено за статтею 10 КК УРСР.

На підставі викладеного, керуючись статтею 23 КК УРСР, прошу:

1. Розглянути це подання на комісії в справах неповнолітніх і вжити найдоцільніших заходів громадського впливу до неповнолітнього Руденка Віктора Степановича.

2. Вжити заходів адміністративного впливу на батьків Руденка В. С.

Про вжиті заходи повідомити Прокуратуру Радянського району.

Слідчий Прокуратури Радянського району — С. І. Гурський".

Василь Васильович. Отак… Ну що, товариші, спершу заслухаємо підлітка?.. Підійди, Вікторе, ближче. І доповідай… розказуй! Как дошёл ти до жизни такой..

Вітька мовчить, похиливши голову.

Василь Васильович. Ну давай, розумієш, давай!..

Класний керівник. А ще збирався стати моряком, капітаном далекого плавання! Далеко заплив! Доплавався!

Вітька ще більше втягнув голову в плечі. Мовчить.

Василь Васильович. Ти що, німий? Говорити не вмієш? Доповідай, як ти вважаєш, про свою точку зору.

Класний керівник. На уроках він балакучий. Навіть занадто.

Вітька мовчить.

Василь Васильович. Краще б качан капусти на плечах носив, а не голову. Мати хоча б на борщ скришила.

Катерина Захарівна. Василю Васильовичу!

Василь Васильович. Пробачте… А він іншої мови й не розуміє.

Класний керівник. Скільки зусиль я поклала… Що тільки не робила…

Вітька мовчить.

Галина Володимирівна. Ну розкажи, Вітю… Так, як ти мені розказував. З самого початку. Як ти познайомився з цим… з Батею і з дружком його… Це було, здається, першого квітня?

Вітька. Ага.

Галина Володимирівна. Зранку ти не пішов до школи…

Вітька. Ага.

Василь Васильович. Чому? З якої причини?

Вітька. Просто… так… Перше квітня… В цей день можна обманювати.

Класний керівник. Дуже поважна причина.

Василь Васильович. Ну і що ти робив?

Вітька. Ходив по вулицях… А потім… потім…

Затемнення

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. Насвистуючи, з портфелем у руці виходить веселий Вітька. Заходить у телефонну будку, починає набирати номер.

З правого боку висвітлюється передпокій з телефоном на столику і двері ванної кімнати. Двері прочинені — видно, як там голиться електробритвою Степан Аркадійович.

Степан Аркадійович(наспівує). "Червоні ма-аки — цвіти кохання..." А-а-а-апчхи!.. (Чхає, сам собі.) Будь здоров, Степане... Спасибі!

На столику деренчить телефон.

Степан Аркадійович (гукає). Сонечко! Побалакай! Я голюся.

Швидко виходить Емма Андріївна (в халаті), енергійним жестом знімає трубку.

Емма Андріївна. Так. Я слухаю.

Вітька (надзвичайно ввічливо). Здрастуйте. Скажіть, це не вашу вставну щелепу знайшов наш собачка у скверику?

Емма Андріївна. Що-о?!

Вітька. Так можете забрати. Вона лежить у дворі на ящику для сміття. До побачення! (Швидко вішає трубку, регоче, біжить за лаштунки.)

Емма Андріївна (якийсь час стоїть ошелешена, потім кидає трубку). Мерзотник! Який мерзотник!

Степан Аркадійович (з ванної, весело). Рибочко! Хто це дзвонив?

Емма Андріївна (не відповідаючи, про себе). Негідник! Ах негідник! (Плаче.)

Степан Аркадійович (визирає з ванної, потім підбігає до Емми Андріївни, стривожено). Що сталося?! Сонечко, що сталося? Що з тобою?! Хто це дзвонив?

Емма Андріївна (крізь сльози, розлючено). Хто?! Хто?! Твій любий синочок!

Степан Аркадійович. Що?! А що він сказав?

Емма Андріївна. Ай! Одчепись!

Степан Аркадійович. Рибочко, ну скажи! Ну що?

Емма Андріївна. Одчепись, ну!

Степан Аркадійович. Ну все-таки що?! Я можу знати?

Емма Андріївна. Ти хочеш, щоб я повторювала тобі все, що він говорив? Н-ні!

Степан Аркадійович. А звідки ти взяла, що це вій? Він назвався?

Емма Андріївна. Ти що — вважаєш мене дурочкою? Я його прекрасно впізнала. Прекрасно! Хоч вій пищав, як не знаю хто. Думав, що я не впізнаю.

Степан Аркадійович. Але все-таки, що він сказав?

Емма Андріївна. Твій син — огидний хуліган! От що я тобі скажу. Твоя колишня супруга виховує з нього карного злочинця, бандита.

Степан Аркадійович (зітхає). Ах, дай спокій! Що ти від неї хочеш. Як вона там може його виховувати.

Емма Андріївна. Перестань! Одержуючи такі аліменти, можна прекрасно виховувати.

Степан Аркадійович. Ну що ти кажеш!

Емма Андріївна. Ото й кажу!.. Мені на шубу ти пожалів.

Степан Аркадійович. Сонечко!

Емма Андріївна. Я тобі ніколи цього не забуду.

Степан Аркадійович. Рибочко! Ти ж прекрасно знаєш, що в мене тоді не було. Плюс сімсот карбованців боргу за ремонт машини. Як тобі не соромно!

Емма Андріївна. Мені дуже соромно! Мені дуже соромно ходити чортзна в чому. А попробуй тепер дістати! Так собі й висять в магазинах французькі шуби!

Степан Аркадійович. Сонечко!

Емма Андріївна. Припинимо цю розмову! Так-от, я попереджаю тебе востаннє: якщо ти не звільниш мене від хуліганських вибриків свого дебіла, я… я з тобою жити не буду! Мені це остобісіло! Розумієш — остобісіло! То вій мені в обличчя каже "скнара", то… З якої речі!

Степан Аркадійович. Ну, ти теж, рибочко, винна. Для чого ти так грубо тоді… Хлопець вперше наважився прийти, попросив у мене якусь п’ятірку на подарунок матері до Восьмого березня, а ти…

Емма Андріївна. І правильно зробила! Один тільки раз дай, він би почав щодня лазити й вимагати. Ти достатньо платиш. Достатньо. Вистачить! Я сказала правду. Так за це мене треба… Він скоро з ножем на мене кинеться. Він скорю мене заріже. (Схлипує.)

Степан Аркадійович. Ну гаразд, я поговорю з ним. Я сьогодні ж з ним поговорю. Клянусь! Не будемо сваритися, сонечко. Ти ж знаєш, я зараз нервую. Через ці вибори на пост директора: виберуть — не виберуть… А ти… Ну — фройндшафт… (Обіймає її за плечі, хоче поцілувати.)

Емма Андріївна (скидає його руки). Перестань!..

Степан Аркадійович і Емма Андріївна ідуть.

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється лавка у парку. На лавці сидять Батя і Шнобель. Між ними розстелена газета, на газеті пляшка, хліб, ковбаса.

Батя. (бере пляшку, підносить, дивиться). Все! Не довго сіпалась бабуся в досвідчених руках матроса!

Шнобель. Трагедія! Недопить — як недоспать!..

Входить Вітька.

Шнобель (схоплюється). Айн момент! (Іде назустріч Вітьці.) Ей, сявка, ком сюди! (Підійшовши, починає канючити, наслідуючи Паніковського з

"Золотого теляти".) Дай мільйон, дай мільйон, дай мільйон!.. Бу-га-га!.. (Враз припиняє сміятися.) Спокійно! Давай руб! В темпі!

Вітька (ховаючи портфель за спину). Нема! У мене нема!

Шнобель. А чого портфельчик ховаєш? Ану покаж! Такий хлопчик. Мамочка ж, мабуть, дала на сніданок у школу.

Вітька (відштовхуючи Шнобеля і не даючи портфель). Не чіпай! Ну! Не чіпай! Там нічого нема!

Шнобель. Цоп! (Вихоплює портфель). Недовго сіпалась бабуся в досвідчених руках матроса! Бу-га-га!

Вітька. Віддай! Віддай, ну!

Шнобель (нишпорить у портфелі, дістає звідти гроші). О! О-ля-ля! Двадцять цілкових! Так ти капіталіст! І не хотів з нами, з пролетарями, поділитися, дати поганого рубля. Ай-яй-яй!.. Жадність фраєра згубила! Не хотів дати руб, заберем усе.

Вітька несподівано кидається на Шнобеля, хоче вирвати гроші, але Шнобель скручує його

Шнобель. Не тягни щупальці, а то копита простягнеш! (Дає Вітьці потиличника, Вітька падає.)

Батя (підходить до Шнобеля). Віддай пацану гроші!

Шнобель (відступає). Батя, не мішайся! Ти в долі!

Батя ловко кидає Шнобеля на землю, забирає гроші.

Батя (простягає Вітьці гроші). На!

Шнобель. Батя, хоч на чвертку!

Батя. Закрий свій гроб і не торохти кістками! (Вітьці.) А ти молодець! Ти мені подобаєшся. Будьмо знайомі: Михайло, або, як мене звуть друзі, — Батя. А це Яшка Шнобель. Ти йому пробач. Вій трохи нервовий. Його мати в дитинстві на підлогу впустила. Тебе як звати?

Вітька. Вітька… Магеллан… у школі називають.

Батя. А! Знаменитий англійський мандрівник.

Вітька. Іспанський… А за походженням португалець.

Батя. От-от!.. Молодець! Значить, подорожі, мандрівки любиш? Правильно!.. "В флибустьерском дальнем синем море бригантина поднимает паруса…" Виходить, ми з тобою однієї групи крові. Я теж люблю… Я, брате, нашу одну шосту — вздовж і поперек… В уссурійській тайзі женьшень шукав… На Ризькому взмор’ї янтар збирав… На озері Ріца шашлик цинандалі запивав… На Тіксі строганиною спирт закусував… Піастри звідки?

Вітька. Та… це… це на одне діло…

Батя. Гаразд, не кажи. Поважаю свободу совісті. Рубати хочеш?

Вітька. Ні… Дякую.

Батя. А то чого там — давай! Правда — сухом’ять. Запити, вибачай, нічим. Та ти, здається, й не п’єш. Тобі ще ранувато.

Шнобель. Вій ще молочко п’є. Бу-га-га!

Батя. Ну й що! Я молочко теж п’ю... Ну, гаразд, Вітьок, валяй, Магеллан, пливи у своїх фінансових справах і вибачай за затримку. Ти де живеш?

Вітька. На Жовтневій. У дев’ятнадцятому номері.

Батя. О! Так ми ще й сусіди! Заходь у гості. Обов’язково. Ти мені сподобався. Про подорожі поговоримо. Магнітофон послухаємо. У мене Висоцький є… "Лучше гор могут быть только горы, на которых никто не бывал…" Знову-таки про подорожі… Заходь обов’язково. Космонавтів, шість, квартира сімнадцять. Запам’ятай!

Вітька. Спасибі… Ну… я піду. До побачення.

Батя. Гуд бай!

Вітька іде.

Шнобель. Ех, Батя, викаблучуєшся. У благородство граєш.

Батя. Ти, Яша, темний, як гудрон. З тобою нецікаво балакати.

Затемнення.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Василь Васильович. А звідки в тебе взялися гроші? Двадцять карбованців!

Вітька мовчить.

Класний керівник. Невже вкрав? Ще до зустрічі з ними почав? Який жах!

Наталка (зривається з місця). Нічого він не крав! Це… це наші з ним гроші були. Ми зібрали… мамі… на подарунок. Мама другого травня… День народження… Ми хотіли… Я говорила — блузку… А він… він — купити на всі гроші картки спортлото… У мами… пальта нема нового. Але — якщо зовсім нічого не виграти… А він наполягав. Ну ми посварилися, і він… Але про це я потім уже дізналася. А в той день… в той день я нічого не помітила. Тому що… тому що…

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється стовп на трамвайній зупинці з жовтою табличкою трамвайних маршрутів. Біля стовпа стоїть з вудочкою Володя, неспокійно позирає за сцену — за кимось там спостерігає. Потім одвернувся, робить байдужий вигляд. Входить з етюдником Наталка. Зупиняється біля стовпа.

Володя (після паузи). Пробачте… е… ви… е… ви не скажете, котра зараз година?

Наталка. Без десяти чотири.

Володя. Щиро дякую. (Після паузи.) Пробачте… а… тридцять перший трамвай тут зупиняється?

Наталка. Пробачте, ви даремно стараєтесь. Я на вулиці не знайомлюсь.

Володя. Пробачте, я не нахаба… ви не думайте Просто я вас давно помітив. Ви часто приходите сюди малювати. А я тут рибу ловлю… Знаєте, сьогодні я за вами три години спостерігав. Ані хвоста не піймав.

Наталка. От бачите, даремно витратили час. Тут у вас улову також не буде.

Володя. Ну нащо ви так!

Наталка. А нащо ви чіпляєтесь?

Володя. Хіба я чіпляюсь?.. Просто… просто… Як хочете, я вам можу свої документи показати.

Наталка. Для чого? Я ж не міліціонер.

Володя. До речі, мені якраз доводиться часто показувати документи міліціонерам.

Наталка. ви що — злодій?

Володя. Ні, шофер таксі.

Наталка. А-а… Тоді зрозуміло. Після кінофільму "Три тополі на Плющисі" всі таксисти удають із себе Олега Єфремова і чіпляються до пасажирок.

Володя. Можете не вірити, але я не бачив "Три тополі на Плющисі".

Наталка. Даремно. Чудовий фільм. Але ви ніскілечки не схожі на Олега Єфремова. І у вас нічого не вийде. Бувайте здорові, їде мій трамвай. І не смійте лізти за мною у вагон. Чуєте! А то…

Чути, як за сценою підійшов і зупинився трамвай. Наталка швидко виходить. Чути, як трамвай віддаляється. Володя кілька секунд стоїть розгублений.

Володя (раптом зривається з місця, кричить). Таксі! Таксі! Стій! Голубчику! Друже! Стій! (Вибігає.)

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. У пісочнику сидить Вітька, грає в ножика. Входить Наталка.

Наталка. Ти що — знову не був на продльонці?

Вітька. Вчилка захворіла. Відпустили.

Наталка. Ой, Вітько, крутиш!

Вітька. Чого там кручу… І взагалі, чого ти лізеш? Ми з тобою посварилися!

Наталка. Ах, я зовсім забула! (Виходить.)

Входить Володя.

Володя. Здоров, старий!

Вітька (недовірливо дивиться спідлоба). Привіт.

Володя. В ножика граєш? Ловко. Тисячу років не грав. Дай спробувати.

Вітька (ховає ножик за спину). Поганяй звідси!.. Який швидкий!

Володя (здивовано). Що — жалко?

Вітька. Кінчай!.. Один такий розумний вже одбирав. Піднімай якір і відчалюй! Знаємо ми вас, дружинників.

Володя. Дивак!

Входить Нінка.

Нінка. Магеллан, ти чому знову не був у школі?

Вітька. Відчалюй!

Нінка. Ой, дивись! Будеш так витворятися, візьмуть тебе на облік у дитячу кімнату міліції. Тобі це треба?

Вітька. Закрий свій гроб і не торохти кістками!

Нінка. От побачиш! Надія Федорівна так і сказала. Нащо тобі це? Я тобі раджу…

Вітька. Не тягни щупальці, а то копита простягнеш!

Володя. А ти, між іншим…

Вітька (перебиває). Годі мораль читати!.. Теж іще! Кожна тюлька строїть із себе оселедця! (Хапає з пісочника портфель, ножик, вибігає.)

Володя. З характером!

Нінка. Дуже важкий!.. Ви його знаєте?

Володя. Ні. Тільки підійшов… Бачу — в ножика грає. Захотілось дитинство згадати.

Нінка. А здібний же. З географії стільки знає! У десятому стільки не знають. А дисципліна… І поведінка… Кошмар!.. Недавно написав на радіо листа. Концерт був за заявками слухачів. І передали: "За проханням

учениці п’ятого "Б" класу Надійки Лукашенко передаємо пісню з мультфільму "Крокодил Гена"… А Надійка Лукашенко — це Надія Федорівна Лукашенко, наша класна керівничка. І піснею крокодила Гени він її на уроках доводив. Уявляєте?

Володя (усміхається). Артист!

Нінка. Смоктуновський.

Володя. Скажи, а то не сестра його пройшла тільки-но… з етюдником?.. Гарна така…

Нінка. Сестра.

Володя. Так що… сестра не може на нього тілннути? Вона, здається, студентка худінституту.

Нінка. В десятому художньої… Що сестра! На нього Роман Йосипович вплинути не може. Директор. А Романа Йосиповича, знаєте, навіть батьки бояться!

Володя. А як його прізвище?

Нінка. Кого? Романа Йосиповича?

Володя. Та ні. Цього… Магеллана.

Нінка. Руденко. А нащо вам?

Володя. А сестру його, не знаєш, як звуть?

Нінка. Наталка. А… а ви не з міліції? Я вам все розповідаю, а ви потім…

Володя. Не бійсь.

Нінка. Ну, глядіть. Він взагалі непоганий. Тільки важкий.

Володя. Вона теж важка.

Нінка. Хто?

Володя. Ну бувай здорова! Спасибі! (Іде.)

Нінка. До побачення! (Знизує плечима.) Якийсь... пришелепкуватий.

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється письмовий стіл з телефоном, за яким сидить Інструктор райкому комсомолу. З-за сцени вривається Володя.

Володя (радісно). Коляй! Я з нею говорив сьогодні! На трамвайній зупинці.

Інструктор. З ким?

Володя. З Наталкою!

Інструктор. З якою Наталкою?

Володя. Та з тією ж! Про яку я тобі казав! З художницею!

Інструктор. Ну й що?

Володя. Нічого. Вона не захотіла зі мною розмовляти. Сказала, щоб я йшов під три чорти.

Інструктор. Так чого ж ти радієш?

Володя. Ах, Коляй! Це отака дівчина!

Інструктор. Вірю. Але ж вона послала тебе під три чорти?

Володя. А ти хотів, щоб вона кинулася мені на шию? Якийсь незнайомий дундук в’язне до неї на вулиці — що вона має робити?

Інструктор. А що робитимеш тепер ти?

Володя. Не знаю… не знаю… Ти ж знаєш, я піл місяці ходжу, як… Це, звичайно, дурне, але… Що я можу зробити… До сьогоднішнього дня я не сказав їй ні слова. Але я знаю її вже тисячу років… Спершу вона мерзла в своєму куцому пальтечку. Мені було холодно дивитись, як вона дрібочить ногами, щоб зігрітися, біля свого мольберта. Це ще добре, що в цьому році така рання весна! Восьмого березня, я ж тобі казав, я хотів подарувати їй проліски. І… і не наважився… Я тільки здаля спостерігав за нею…

Інструктор. Звідки ти знаєш, як її звуть?

Володя. Я знаю не тільки, як її звуть. Я знаю її прізвище, адресу. І тепер навіть номер телефону. Спеціально дзвонив тільки-но в довідкове. Ось! (Показує записника.)

Інструктор. Ану! (Бере записника, дивиться) Ясно! (Присуває до себе телефон.)

Володя. Що ти збираєшся робити?

Інструктор. Комсомол не може стояти осторонь проблем особистого життя комсомольців.

Володя. Коляй!

Інструктор. Не хвилюйся! Ти ж знаєш, я нічого зайвого не скажу. До того ж я на роботі. І телефоную, як офіційна особа.

З лівого боку сцени висвітлюється столик з телефоном, етажерка, дзеркало в квартирі Руденків. На столику деренчить телефон. Підходить Наталка.

Наталка. Алло.

Інструктор. Наталко?

Наталка. Я.

Інструктор. Добрий день. Вас турбують з райкому комсомолу. Моє прізвище Дудченко. Звати Микола. Телефон 29-16-37. Можете перевірити, що це не жарт. Хай вас не дивує моє втручання, але я мушу сказати вам кілька слів. Я офіційно вам заявляю, що хлопець, який чіп… який несміливо намагався заговорити з вами на трамвайній зупинці сьогодні,— цілком порядна людина.

Наталка. Дуже вдячна вам за повідомлення. Ви що — збираєтесь викликати мене на бюро, щоб познайомити з ним?

Інструктор. Ні. Але я не хочу, щоб ви думали про нього погано. Він лише півроку, як повернувся з армії…

Наталка. …де був відмінником бойової та політичної підготовки.

Інструктор. Авжеж. Але це ще не все. Він з дуже порядної сім’ї. Його мати…

Володя. Коляй!

Інструктор. Коротше, я дуже вас прошу — не думайте про нього погано.

Наталка. А членські внески він сплачує вчасно?

Інструктор. Завжди.

Наталка. Ну тоді я про нього найкращої думки. Але перекажіть йому, що знайомитися на вулиці навіть з відмінником бойової та політичної підготовки з порядної сім’ї я не хочу. Прощайте! (Кладе трубку, виходить.)

Інструктор. До побачення! (Кладе трубку.)

Володя. Ну що? Що? Що вона сказала?

Інструктор. Вона сказала… вона сказала, що ти… гарний хлопець, але…

Володя. Що?

Інструктор. Нічого. Такі питання, здається, краще-таки вирішувати без втручання громадських організацій… А дівчина вона, здається, справді, нічого… В усякому разі з гідністю.

Володя. Я ж тобі казав! А ти розігнався! Теж іще — діяч!.. Молодець! (Останній захоплений вигук адресовано Наталці.)

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється той самий грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. Біля грибка Нінка стрибає на одній нозі — грає у класи. Виходить Степан Аркадійович.

Степан Аркадійович. Слухай, дівчинко, ти… Вітю Руденка з п’ятдесят п’ятої квартири знаєш?

Нінка. Магеллана? Авжеж, знаю.

Степан Аркадійович. Ти його тут не бачила?

Нінка. Бачила. Він з хлопцями там, за будником, у футбола грає.

Степан Аркадійович. Поклич його, будь ласка.

Нінка. Зараз. (Вибігає.)

Степан Аркадійович сідає під грибком, закурює. Сірники ламаються в його руках, не запалюються. Він весь час збентежено озирається — видно, нервує, незатишно почуває себе у дворі будинку, де живе його колишня сім’я. Вибігає Вітька. Вгледівши батька, зупиняється як вкопаний, втягує голову в плечі.

Степан Аркадійович (підводиться йому назустріч). Здрастуй, Вікторе.

Вітька (одвернувшись, через силу). Привіт…

Степан Аркадійович. Я тебе давно не бачив. Ти так виріс. Зовсім дорослий став. Як твої справи? Як у школі?

Вітька мовчить, опустивши голову.

Степан Аркадійович. Слухай, а в басейн ти ходиш? Ти ж колись збирався. Треба, треба ходити. Треба вчитися плавати, як спортсмен. А то… Пам’ятаєш, як ми з тобою в Свиноїдах на Десні… На довбанці перевернулись… Тоді тобі років п’ять було…

Вітька. Чотири з половиною…

Степан Аркадійович. Так-так. Але ти молодець — не злякався. Я часто згадую той епізод… Ти схопив мене за шию і кричиш: "Не бійся, я держусь!" (Сміється, лагідно проводить рукою по щоці сина.) А я за тобою скучив…

Вітька (усміхаючись). Я за сорочку схопився, а не за шию.

Степан Аркадійович. Так-так… Здається, за сорочку. Диви, ти все пам’ятаєш… Навіть краще за мене…

Вітька. А що ж…

Степан Аркадійович. До речі, я скоро купую човен. Уже домовився. З каютою. Справжній корабель. Ми зможемо поїхати з тобою в мандрівку по Десні… Хочеш?

Вітька (очі в нього загорілися, знизує плечима). Я знаю?.. А що ж…

Степан Аркадійович. Тільки за умови, що ти… Скажи чесно, це ти сьогодні дзвонив по телефону?

Вітька мовчить. Ховаючись за грибком, підслуховує Нінка.

Степан Аркадійович. Тьотя Емма прекрасно тебе впізнала, так що… Ну скажи, для чого це ти робиш?

Вітька мовчить.

Степан Аркадійович. От для чого? А?.. Даремно це ти робиш… Тьотя Емма хороша людина… Вона… Вона дуже справедлива. Вона завжди каже правду. Вона… вона чесна. Вона ніколи… Вона нікому… Ти її просто не знаєш. Вона добра. Вона дуже добра…

Вітька раптом починає глузливо сміятися.

Степан Аркадійович. Чого ти смієшся?

Вітька сміється дедалі дужче.

Степан Аркадійович. Ну чого ти смієшся?.. Ех ти!.. Я думав… але бачу: тьотя Емма права — ти зіпсований, невихований… Я до тебе по-доброму, а ти…

Вітька (перебиває). Ну й цілуйся з своєю Еммою!.. (Схоплюється й вибігає.)

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється круглий стіл у квартирі Руденків. За столом сидять мати і класний керівник.

Класний керівник. Сто дев’яносто сім пропущених уроків з двохсот сімдесяти трьох. Ви уявляєте собі, що це значить?! Він у мене стоїть по порушенню всеобучу. Ви уявляєте собі, що це таке?! Це порушення закону. Порушення постанови партії і уряду. За це суворо карають. Дуже суворо!

Мати. Я йому казала. Хіба я не казала?! Та чи в змозі я простежити?! Я весь час у роз’їздах. Я працюю на транспорті…

Класний керівник. Ви зобов’язані щось зробити! Ви розумієте, він тягне назад увесь клас. Та що клас — усю школу! Він темна пляма в нашому колективі, розумієте? Якщо ви хочете знати, через таких-от наша школа має останнє місте в районі.

Мати. Я йому казала: треба вчитись, виконувати завдання, слухатися старших. Вій погоджувався. Але… Я одна… Чоловіка нема. Чоловік мене покинув… ви жінка… Ви повинні розуміти…

Класний керівник. Я розумію…

Мати. Ні, ви не розумієте. Якщо ви… Ви нічого не розумієте!

Класний керівник. Я добре розумію. Я… в мене в самої… особиста драма… Так сталося, що я теж лишилася сама… Не вийшла заміж… Хоч могла… Довго розповідати… Був у моєму житті один чоловік… але… Він не був вільний, розумієте, і… А торік померла Мати, і я лишилась зовсім сама… О! Я прекрасно знаю це почуття… Коли стіни душать, тиснуть… коли кімната як… як склеп… Світ немилий!.. А прийдеш у школу — вони кричать, галасують, по головах ходять… не слухаються, вчаться погано… А директор і завуч вимагають — давай показники. Успішність, поведінка, відвідування…

Мати (зітхає). Я розумію.

Класний керівник. А недавно якісь залізли пізно увечері у дитсадок, порвали подушки, пообливали стіни зеленкою, повиловлювали рибок з акваріумів. Запідозрюють наших учнів.

Мати. Вітя цього не робить.

Класний керівник. Звідки ви знаєте, що він робить і чого він не робить? Хто знає, що вій робить, коли його нема ні в школі, ні дома?

Мати. Я поговорю з ним. Серйозно поговорю. Обіцяю вам!

Класний керівник. Я вас дуже прошу. Без допомоги сім’ї школа нічого не зробить. Я задоволена, шо нарешті зустрілася з вами. До побачення!

Затемнення.

З лівого боку висвітлюється той самий грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. Під грибком сидять Вітька й Нінка.

Вітька (замріяно). Він заходив у двадцять портів: Констанца… Стамбул… Неаполь… Ліворно… Генуя… Марсель… Барселона… Він шлюзувався в американських Великих Озерах.

Нінка. А… а що таке "шлюзувався"?

Вітька. Проходив шлюзи!.. Сімнадцять разів він перетинав екватор. Сім разів рятував іноземців. Тричі його душили в обіймах Мері, Джоан і Кетті.

Нінка. Га?

Вітька. Моряки називають тайфуни жіночими іменами.

Нінка. А-а…

Вітька. А один раз шлюпка, на якій він ішов по траверзу іноземця, зіграла оверкіль…

Нінка. А… (Хотіла спитать, якусь мить розгублено кліпала очима, потім захоплено.) Ух ти!..

Вітька. І знаєш, у нього є фотографія, де він стоїть в обнімку знаєш з ким? З Юрієм Гагаріним!

Нінка. Ну-у!

Вітька. Точно! Вони відпочивали разом у Криму. Ага! Син Галини Володимирівни особисто був знайомий з Юрієм Гагаріним!'

Нінка. Магеллане, а жінки бувають капітанами далекого плавання?..

Вітька. Бувають. Тільки рідко.

Нінка. Ну й що, що рідко… Бувають же ж. От було б здорово — на одному кораблі…

Вітька. На одному кораблі двох капітанів не буває.

Нінка. Так я можу штурманом. Подумаєш!

Вітька (зітхає). Не візьмуть мене в капітани… Я ж… дальтонік.

Нінка. Ну так що?!

Вітька. Що?! А сигнальні вогні! Якщо поплутати червоний і зелений, такого наробити можна, що…

Нінка. Ну… ну, може, до того часу сигналізацію поміняють. Чи взагалі що-небудь таке придумають… Чи… чи можна ж бути помічником капітана по… по політчастині. Я капітан, ти помічник.

Вітька. Ага!.. Щоб ти мною командувала?!.

Нінка. А я… я буду іноді дозволяти тобі командувати. Коли ніхто не буде бачити.

Вітька. Спасибі тобі в шапочку!

Нінка. А цей… син Галини Володимирівни… коли приїде?

Вітька. Та ніби скоро. Обіцяв мені краба привезти. Тихоокеанського.

Нінка (недовірливо). Ну!

Вітька. Точно. Він мене… поважає. Я, коли був маленький, називав його "мій подруг"… Ти не знаєш, ти тільки торік приїхала. Спитай Галину Володимирівну.

Нінка (замріяно). А ти хорошим капітаном був би… Ти відчайдушний. І сміливий. І… тільки чому ти такий… грубий… От нащо ти з батьком так… Він до тебе по-хорошому, а ти витворяєш… Я ж чула!..

Вітька. Та йди ти!.. Що ти розумієш? І взагалі…

Нінка. Я все-все розумію!.. Мало що вони розлучились. Всяке буває… Нічого тут такого. Але… Моя мама каже, що саме для хлопця дуже потрібен батько, мужчина. Мало що в житті буває. Жінки іноді чисто по-жіночому судять, коли треба по-чоловічому… Я ж знаю. І ти дурний, шо так… з батьком…

Входить мати.

Мати (до Вітьки). Ось ти де!.. Ти чому не був сьогодні у школі?.. Тільки що приходила вчителька.

Вітька (весело). А сьогодні ж перше квітня! Сьогодні можна!

Мати. Перше квітня?! Негідник! Ось тобі перше квітня! (З розмаху дає йому ляпаса.)

Вітька (підхоплюється, стоїть якийсь час, заціпенівши, напружено і разом з тим гордо відкинувши назад голову… після паузи). Я… Я… я тобі прощаю! (Зривається і вибігає.)

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється стіл, за яким сидить Інструктор райкому комсомолу. Входить Наталка.

Наталка. Я за запрошеннями на вечір дружби Мені сказали, в п’ятій кімнаті. Це до вас?

Інструктор. Так. Сідай, будь ласка. З якої організації?

Наталка. З художньої школи.

Інструктор. Прізвище?

Наталка. Руденко.

Інструктор (різко підводить голову). Ру… Руденко? Наталка?

Наталка. Я-а…

Інструктор. От здорово!.. Так це я з то… з вами говорив тоді по телефону?

Наталка. Здається… Будь ласка, запрошення.

Інструктор. Ні. Раз ми вже зустрілись, я мушу вам дещо сказати.

Наталка. Не треба… Будь ласка!..

Інструктор. Ні! Треба! Знаєте, справа в тому, що іноді через відсутність інформації бувають… трапляються різні… різні непотрібні ускладнення і…

Наталка. Які там ускладнення!.. Ну, не треба. Будь ласка. Нічого не треба, ні інформації, ні ускладнень. Я вас прошу. Ну.

Інструктор. Послухайте, адже те, що я вам скажу, ні до чого вас не зобов’язує. Ви розумієте… просто я вчився з ним в одному класі… Це… це… не зовсім звичайний хлопець. Це… Ще в дев’ятому класі він написав своє перше оповідання. Його читали по радіо. Може, ви навіть чули… Хоча… "Випробування пройшло успішно". Його батько був льотчик-випробувач. Загинув під час випробувань… Сильне оповідання. В десятому класі в нього було вже надруковано чотири оповідання. Школу він закінчив із золотою медаллю. Йому була пряма дорога до університету, на філфак. А він навіть не захотів поступати. Пішов працювати на завод, а потім пішов в армію. А коли повернувся з армії, пішов працювати в таксі. Зараз він заочно вчиться на філфаці. І не збирається переходити на стаціонар. Хоча… Йому було б, звичайно, легше… Але він правий. Щоб писати, передусім треба знати життя, а не загальне мовознавство. Він збирає зараз матеріал для роману про сучасну робітничу молодь. І він його напише, от побачите!

Наталка. Буду дуже рада. Дякую за цінну інформацію. Ви думаєте, це змінило моє ставлення до вашого друга? Думаєте, якби він був звичайним таксистом, він справив би на мене менше враження? Помиляєтесь. На вулиці я не знайомлюсь навіть з майбутніми письменниками.

Інструктор. Що ж, загалом правильно. Це робить вам честь. (Дивиться на годинник.) О, вже пів на третю. Треба йти. От ваші запрошення. О третій у мене засідання.

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється стелаж з секретером, крісло. У кріслі сидить Галина Володимирівна. Плечі накриті пледом. Перебирає у папці папери. Стукіт у двері.

Галина Володимирівна. Будь ласка!

Входить Вітька.

Вітька. Драстуйте!

Галина Володимирівна. А-а… "подруг"…здрастуй…

Вітька. Ви що… хвора?

Галина Володимирівна. Та щось мотор підводить. Перебої… Час на запасну путь. А не хочеться. Слава богу, громадська робота є. З вашим братом. Вистачає…

Вітька. Скажіть, а… а ваш Ігор скоро приїде?

Галина Володимирівна (зітхає). Ні… На жаль, не скоро. Якраз учора я дзвонила. Відпливає у спецрейс, в район Фолклендського архіпелагу. Це десь…

Вітька. Знаю. На схід від Магелланової протоки, навпроти її атлантичної горловини. Фолклендський, або, як його ще називають, Мальвінський, архіпелаг.

Галина Володимирівна. Ти диви!.. А я й не знала… Молодець! Недарма тебе Магелланом прозвали…

Входить Інспектор дитячої кімнати з господарчою сумкою.

Інспектор дитячої кімнати. О! У вас гості. Драстуй!.. (Галині Володимирівні.) Я вам тут сосисок, яблук, картопельки принесла.

Галина Володимирівна. О! Спасибі! Це — найголовніше!.. "Здравствуй, милая картошка-тошка-тошка! Пионеров идеал..."

Вітька. Ну… Я піду… (Виходить.)

Галина Володимирівна. Бувай здоровий!.. (Інспектору.) Сина, Ігоря, питав… В нього всі хлопці закохані…

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється стіл у кімнаті Рудснків. За столом, похиливши голову на руки, сидить мати. Наспівуючи, вбігає Наталка, збуджена, весела. Побачила матір, застигла.

Наталка (з болем). Мамо!.. Що з тобою?.. Мамо!

Мати. Не можу… Не можу! (Плаче.)

Наталка. Мамочко! Ну не треба!.. Не треба!.. Мамочко!..

Мати. Ех, доню-доню! Що ти знаєш?! Кінчилося моє життя! Нема життя… нема… Все! Кінець!.. Не дай тобі боже це пережити, доню!.. Щоб тебе покинули… Не дай тобі боже відчути, цю таке… самотність. У сорок п’ять років. Не дай тобі боже!.. І.. Запам’ятай, доню! Ніякого кохання в житті нема. Нема ніякого кохання, чуєш! Пропаща я… Нещасні ми… І я… І ви зі мною… Дітки мої. Нічого я не можу вам дати. Нічого!.. Ти хоч ще… А Вітька… йому так батько потрібен… Так потрібен батько!

Наталка. Ну перестань, мамочко! Ну перестань, заспокойся! Ну ходімо, я тебе покладу! Ти втомилась, тобі треба відпочити. Ну ходімо!.. Ходімо!.. (Обнявши матір, підводить її, веде.)

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється такий самий стіл, тільки в іншій квартирі — у квартирі Катерини Захарівни і Володі. За столом сидить Катерина Захарівна. Входить Володя з тацею, на якій тарілка з обідом. Ставить перед Катериною Захарівною, сам сідає на стілець проти неї.

Катерина Захарівна. А, ти? Чому не обідаєш?

Володя. А я не хочу.

Катерина Захарівна. Отаке!

Володя. Я недавно перекусив. Чесно. Я просто посиджу з тобою. Можна?

Катерина Захарівна. Посидь. Я так рідко тебе бачу. То я на роботі. То ти… баранку свою крутиш… Як там у тебе?

Володя. Та нічого. Вожу клієнтів. Лаюся у таксопарку з нехорошими дядями…

Катерина Захарівна. Може, подзвонити… Завгару, начальникові колони?.. Якщо справа серйозна, принципова…

Володя. Ні в якому разі! І так дехто вважає, що я користуюсь якимись привілеями, як твій син.

Катерина Захарівна. Ну, як хочеш. Може, й справді краще самому… Так що ж у тебе?

Володя. Та нічого…

Катерина Захарівна. Ну гаразд уже… Викладай. Ти ж хочеш розказати. Я ж бачу. По очах.

Володя. Та нічого. Просто… Пам’ятаєш, я тобі говорив про дівчину-художницю, яка годинами мерзла на березі біля свого мольберта?

Катерина Захарівна. А-а… Ти з нею познайомився?

Володя. Ні… Тобто я хотів, але вона не захотіла… Але це не має значення… Тобто це якраз має значення… Знаєш, ма, я… я їй навіть вдячний, що вона… не захотіла… Я так і думав, що вона не захоче… Це, може, дурниця… ти, може, не зрозумієш., але… Сьогодні я йду на вечір. У Жовтневий палац… Вона буде там, я знаю… І хоча, я ж тобі сказав…, може… може, вона буде з якимось хлопцем… я все одно… іду — як на побачення…

Катерина Захарівна. Ні. Я тебе розумію… І навіть… трішечки заздрю…

Володя. Слухай, ма. Я давно хотів тобі сказати… Минуло вже п’ять років, як загинув тато… Ти в мене така гарна… І така молода… Виходь заміж. Не можна все життя… Розумієш… Життя дано людині для щастя… Життя мусить будуватися на позитивних імпульсах. Серйозно…

Катерина Захарівна. Ні, сину… Твій тато був надто хороший, щоб можна було… Не будемо про це… Коли у людини трапляється велике горе, особисте горе, єдиний вихід — це знайти в собі сили жити для інших. І бачити в цьому сенс життя… О, вже під’їхав Сашко. Треба йти… Спасибі за обід, сину!.. Куця ти моя дорога!.. (Лагідно куйовдить його волосся, обіймає.) Я сьогодні увечері їду у відрядження. На три дні.

Певно, не побачимось. Бувай здоровий! (Цілує його.) Дивись їздь обережніше, я тебе дуже прошу! Вчора знову була аварія. На Садовій…

Володя. Ма! Я ж шофер першого класу!.. До речі, статистика свідчить, що переважна більшість людей вмирає у власних ліжках. Так що — не лягати в ліжко?..

Катерина Захарівна. Ну дивись!.. У мене ж, крім тебе, нема нікого. Дивись!.. Ти ж мій єдиний!.. Розумієш!..

Затемнення.

Василь Васильович (нахмурившись). Товариші, зробимо перерву… Хвилин на п’ятнадцять…

Завіса.

2 часть

Засідання комісії в справах неповнолітніх. Катерина Захарівна вже опанувала себе, сидить з безсторонньо спокійним лицем.

Василь Васильович. Продовжимо, товариші. Давай, Вікторе, більше розкажи, розумієш, про своїх дружків… Про цього Батю і Яшку, як його там… Як ти з ними заприятелював, розумієш…

Вітька. Це… це коли я гроші загубив…

З лівого боку сцени висвітлюється лавка у парку. На лавці Вітька. Уткнувшись лицем у лікоть, плаче. Входить Батя.

Батя. О! Магеллан! Що таке? Хто скривдив? Тільки скажи — ми йому зараз так дамо по організму, що він все життя лікуватися буде!..

Вітька мовчить, тільки шморгає носом

Батя. Що — вкрали щось? Чи загубив?

Вітька. Ага… за… загубив… гроші… Оті двадцять карбованців, пам’ятаєш… Носив-носив… думав спортлото купить…

Батя. Ти диви! Розбагатіти вирішив?.. Діяч! Фінансист! Драйзер! Ха-ха-ха! Ех ти! Наївняк! А нашо тобі гроші? Мотоцикла купити хочеш? Чи моторного човна?

Вітька. Нє-а.

Батя. А що?

Вітька. Та… Та… мамі… на подарунок… У неї пальта нового нема… А в нас з Наталкою лише двадцять карбованців… було…

Батя. А пахан що — не може підкинуть?

Вітька. Нема па… пахана…

Батя. Помер?

Вітька. Нє-а.

Батя. Кинув?

Вітька. Ага.

Батя (зітхає співчутливо). Ех! Знайома картина, Вітьок. Нас теж пахан кинув. Через нього й Мати на той світ без пересадки. Ех, Вітьок, Вітьок! (Гладить його по голові.)

Вітька. І Наталка ж не хотіла. Казала — кофточку… Що я їй тепер скажу? Вона не повірить, що загубив… (Схлипує.)

Батя. Не плач, Магеллан. Гроші — зола. Через гроші плакати — останнє діло. (Дістає з кишені і розправляє пожмакані асигнації.) На от — двадцять три кербе. Все, що є. Пробач, було б — дав би матері на пальто. Зараз нема. Тимчасові труднощі.

Вітька. Ти що!.. Та не треба!.. Не треба!..

Батя. Бери, кажуть. Ну! (Пхає гроші Вітьці в кишеню.) Потім віддаси. Коли будуть. Віддаси, ну!.. Адресу пам’ятаєш? Космонавтів, шість, квартира сімнадцять. Ну, покеда! Спішу!

Вітька. Спа… спасибі!.. Я віддам, обов’язково… А три карбованці забери. Не треба, не треба!..

Батя (бере троячку.) Ну, це як хочеш. Хай лишається. На розвод. Гуд бай!

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється етажерка з книжками, столик з телефоном, дзеркало (квартира Руденків). Наталка, стоячи біля етажерки, поспішливо гортає книжку.

Наталка. Де ж вони? (Трусить книжку.) В "Хоттабича" ж поклали. Я точно пам’ятаю. (Дивиться на годинник.) Ех! Через півгодини закривається магазин. І вона не стане тримати. Продасть. (Враз завмирає від раптової думки.) Ні… Невже Вітька!.. Взяв-таки…

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. В будці Володя набирає номер. Деренчить телефон на столику біля Наталки.

Наталка (знімає трубку). Алло.

Володя. Наталочко?

Наталка. Я.

Володя (весело). Здрастуйте!.. Це я… Володя.

Наталка. Який Володя?

Володя. Ну той же, з яким ви не хочете познайомитися. Нахаба і пройдисвіт.

Наталка (роздратовано). Ну, знаєте, це вже не смішно! Вам що — робити нічого? То займіться чим-небудь! І не морочте людям голови! (Різко кладе трубку.)

Володя (вішає трубку, зніяковіло). Отак… (Іде.)

Наталка (різко). Вітько! Де гроші? Ти брав? Признавайся! Брав?

Вітька. Ну… брав.

Наталка. Ах, ти ж… Ми ж домовились, що тільки разом, разом… А ти? Ти купив?

Вітька. Нічого я не купляв. Що я — Драйзер?! Я не такий наївняк, як ти думаєш. Я просто дражнився з тобою, щоб подивитися, як ти будеш дригатися. На тобі твої гроші! (Кидає на столик асигнації.)

Наталка (бере гроші). Чекай, а… а чому?.. У нас було три п’ятірки, три карбованці і два по карбованцю… Я прекрасно пам’ятаю. А тут десятка, три по три і карбованець.

Вітька (розгублено). А… яка різниця… Я — я поміняв…

Наталка. Нащо?

Вітька. Просто так.

Наталка. Ой, Вітько! Не крути!

Вітька. Нічого я не кручу.

Наталка. Ану кажи, що це за гроші! І нащо ти взагалі брав гроші і носив їх з собою? Ану кажи! (Хапає його за плечі.)

Вітька. Та не тягни щупальці, а то… Ну гаразд… Просто я… не хотів говорити… Позичав я одному… І він мені сьогодні оддав.

Наталка. Кому? Що це за один, що в тебе, хлопчиська, позичає гроші.

Вітька. Хороший чоловік. Йому отак треба було на два дні. А я згадав, що в нас лежать, і…

Наталка. Як звуть цього чоловіка?

Вітька. Це моє діло!

Наталка. Як його звуть, я питаю?

Вітька. Ну… ну Мишко його звуть. Тобі легше?

Наталка. Познайомиш мене з ним.

Вітька. Дуже ти йому потрібна!

Наталка. Він хлопчик чи дорослий?

Вітька. Ну яка різници? Він же віддав гроші Що тобі треба?

Наталка. Я хочу знати, з ким ти водишся. Що це за друзі, яким ти позичаєш гроші.

Вітька. Я ж тебе не питаю, з ким ти водишся. Хто за тобою бігає.

Наталка (дивиться на годинник). Ой, зараз же магазин зачиниться. Я кофточку виписала. Дуже гарненьку. Я потім таку не знайду. Якраз до маминої сірої спідниці. Біжімо!

Вітька. А чого я? Біжи сама!

Наталка. Ой! Це ж від нас обох! От іще! Біжімо!

Затемнення.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Василь Васильович (до Наталки). І ти не дізналася, що то за Мишко такий? Що то за історія з грошима? Це ж такий був сигнал! Такий, розумієш, симптом! Ти мусила негайно реагувати, довести до кінця.

Наталка мовчить.

Класний керівник. Авжеж, Наталю, ти припустилася помилки. Явної помилки. Чому ж ти не простежила, не з’ясувала? Ех!

Василь Васильович. Ну от що тобі перешкодило до кінця з’ясувати це питання з гроши ма?

Наталка. Я… я не знала. Я не думала. Я… була така задоволена, що ми купили гарну кофточку… І потім…

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. У пісочнику Вітька бавиться у піску і бурмоче сам до себе, тихенько скрикує: "Ань-ань!.. Бух! Та-та-та!.. Урра!..". Входить Володя. Вітька враз підводиться, засоромившись, що його можуть застати за таким дошкільним заняттям.

Володя. Здоров, старий! (Сідає під грибком.) Не пізнаєш?.. В ножика пограти мені не дав…

Вітька. А-а… Привіт!..

Володя. Ну, як живеш?

Вітька. Нормально.

Володя. Слухай, Магеллан, ти давно плаваєш у цих територіальних водах?

Вітька. Як?

Володя. Ну, ти давно живеш у цьому місті?

Вітька. Як?.. Завжди… живу…

Володя. І народився тут?

Вітька. І народився.

Володя. Тоді у мене до тебе справа… Тільки по секрету… Можна на тебе покластися?

Вітька (знизує плечима). А що таке?

Володя. Розумієш, я на таксі працюю… Але… Людина я в вашому місті нова… Восени тільки з армії… І чесно скажу — важкувато… Клієнт каже — на Шота Руставелі, а я його везу на Шолом-Алейхем і в протилежний бік міста. І признаватися незручно, і, бач… Треба б мені з кимось поїздити, хто місто добре знає… Напарник каже, щоб я взяв якогось спритного пацана: і контролер не присікається… навіть як зайвим буде… і клієнтам завжди можна сказати, що, мовляв, приїжджому племіннику місто показую… От!.. Ну я й подумав… У мене так знайомих пацанів нема… А ти наче хлопець меткий… І географію, кажуть, полюбляєш… Так що… Якраз… А?.. Годинку в день покататися не заперечуєш?

Вітька. А чого… Я, правда, не всі райони знаю… Новий, Дніпровський, наприклад… Там стільки вулиць набудували… І всі однакові.

Володя. Новий я якраз знаю. Живу там. А от інші… Так домовились? Ти в школі на якій зміні?

Вітька. На першій.

Володя. Так я завтра під’їду годині… так… о четвертій. Щоб ти уроки встиг поробити. Добре?

Вітька. Добре… У тебе яка "Волга"? М-24?

Володя. М-24.

Вітька. Нічого машина. Мотор сильний. Амортизація хороша. Гальма.

Володя. Ти, я бачу, спеціаліст. Може, і водити вмієш?

Вітька. Не-а.

Володя. Я тебе навчу. Як будемо за містом десь порожняком вертатися. Хочеш?

Вітька. А що ж?..

Володя. Будеш у мене штурманом. І першим помічником капітана.

Вітька (усміхається). Ага.

Входить Наталка.

Володя. Ну гаразд! Я піду. Бувай здоровий!

Вітька. Бувай здоровий! Домовились!

Володя виходить.

Наталка. Гм… Про що це ти з ним говорив? До чого це ви, інтересно, домовились?

Вітька. Моє діло!

Наталка. Може, це той, кому ти позичав гроші?

Вітька. Нє-а.

Наталка. Точно?

Вітька. Ну, точно!

Наталка. Так що він від тебе хотів?

Вітька. Все ти повинна зиатн!.. Секрет.

Наталка. Ха!.. Ну й ловкач цей таксист!

Вітька. Звідки ти знаєш, що він таксист? Ти його знаєш?

Наталка. Вій хоче зі мною познайомитись. Чіплявся до мене на вулиці, дзвонить по телефону… А тепер, бач, вирішив через тебе…

Вітька (розгублено). Що?.. Він нічого про тебе не говорив?.. Він… він просив…

Наталка. Що він просив?..

Вітька. Нічого!.. Іди звідси!.. Принцеса!.. Брижит Бардо!.. Противно дивитись!.. (Вибігає.)

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. Біля будки ходить Володя.

Володя (позирає на годинник). Що ж це вій… Ми ж домовились на чотири… А вже пів на п’яту… Так я план сьогодні завалю.

Володя ще ходить якийсь час, потім махає рукою і рішуче заходить у телефонну будку, набирає номер.

З правого боку сцени висвітлюється та сама етажерка, столик з телефоном, дзеркало в квартирі Руденків. Деренчить на столику телефон. До телефону підходить Наталка.

Наталка (знімає трубку). Алло.

Володя (розгублено). Наталочко… Пробачте… я… я не хотів… Я…

Наталка. Ах, це ви… Здрастуйте. Добре, що подзвонили. Я була тоді така… У мене були різні домашні… Мені самій стало неприємно, що я вам так відповіла…

Володя (радісно). Серйозно? Ну так нічого! Нічого! Я розумію! Нічого!.. Наталочко… а… а чому ви не були тоді на вечорі?

Наталка. Та… не… не хотіла… зайнята була…

Володя. А я… вас… так чекав. Уже думав, може, щось сталося.

Наталка. Цікавий був вечір?

Володя. А я… не знаю. Я весь вечір у вестибюлі біля дверей простовбичив. Прийшов за дві години до початку. І як став біля дверей, так і не відходив. Боявся вас пропустити.

Наталка. Гуморист!

Володя. Я б не сказав. Навпаки — нудник.

Наталка. Між іншим, що це у вас за секрети з моїм братом? Нащо він…

Володя. А що?! Я — нічого!.. Я… Він мені просто дуже подобається, ваш Магеллан. Чесно!.. Мені про нього просто розказували, що він… і я… Мені хотілося його якось зацікавити… Я знаю, такі хлопці байдикують головним чином тому, що не мають чим зайнятися. "Сенсорний голод", як кажуть психологи… Я хотів взяти його з собою на лінію, повозити,

поговорити… Я, власне, тому й подзвонив… Ми з ним домовились, а він чогось…

Наталка. Ну так я його можу покликати, раз так… Він дома… (гукає.) Вітю! Іди, тебе до телефону! (У трубку тихо.) До побачення.

Володя. Я вам пізніше подзвоню. Можна? Можна?

Входить Вітька.

Вітька. Хто?

Наталка. Не знаю. Мабуть, якийсь твій приятель. (Виходить.)

Вітька (бере трубку). Алло.

Володя. Здоров, старий! Що ж це ти… Домовились, а ти… Так я план завалю. Більш як півгодини тебе чекаю. Давай швиденько!

Вітька. Слухай, старий! Знаєш що! Не крути мені гудзики! Тобі потрібна моя сеструха, то хай вона з тобою і їздить! Наживкою на гачку я ніколи не був і не буду! Привіт! (Різко кладе трубку.)

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. Під грибком сидить Нінка, читає книжку. Виходить Вітька з портфелем.

Нінка. Куди це ти, Магеллане?

Вітька. Не закудикуй. У справах.

Нінка. Задачки з фізики розв’язав?

Вітька. Ніколи.

Нінка. Давай я поможу. Я вже розв’язала. Там дуже просто.

Вітька. Та! (Махає рукою.) Слухай, Нінко. Знаєш що — купи в мене пару книжок… От хоча б "Подорож на "Кон-Тікі" Тура Хейєрдала… Або "За бортом з власної волі" Аллена Бомбара… Ти таких зараз ніде не купиш.

Нінка. А нащо ти продаєш? Це ж твої улюблені. З географії.

Вітька. Треба.

Нінка. Ну нащо, ну? Це ж нерозумно.

Вітька. Ай!

Нінка. Ти що — купити щось хочеш?

Вітька. Борг віддати.

Нінка. Кому?!. Що — програв?! Ой, Вітько, ти граєш на гроші?! Дурний!

Вітька. Ти — розумна!

Нінка. У мене шістдесят копійок. Я можу дати.

Вітька. Мені подачок не треба. Я не жебрак. Так не купиш?

Нінка. Але ж у мене тільки шістдесят копійок. Мама на кіно дала і на морозиво.

Вітька. Бери "За бортом з власної волі". Я її в тебе, може, потім відкуплю.

Нінка. Добре. Гаразд.

Вітька (з несподіваною щирістю). Ех, Нінко, якби ти була хлопцем, я, може, розказав би тобі…

Нінка. Що? Що? З тобою щось трапилося? Ти такий якийсь…

Вітька (враз схаменувшись). Ні… нічого.

Нінка. Ні, ні, ти щось хотів сказати! Що?

Вітька. Хотів сказати, щоб ти язиком не ляпала… про книжки… і взагалі…

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється тахта в квартирі Шнобеля. На тахті лежить Батя.

Батя (наспівує). "Цілий день в заводі роблю я, да-да. Потім іду слухать солов’я, да-да. По небу там ходять хмари, а в кущах сміються пари. "Поможи їм, боже, — кажу я, — да-да".

Дзвоник у передпокої. Батя схоплюється, виходить. Повертається разом з Вітькою.

Батя. Прошу! Привіт мореходам. Заходь-заходь, Магеллане. Сідай. Як життя молодецьке?

Вітька. Я приніс три карбованці. Більше поки що не дістав. Я буду частинами тобі віддавати, добре?

Батя. Що? Ех, ти! Забери свій трояк. Сховай. Що я, кусочник? Нащо мене ображаєш? Я ж тобі нічого не кажу… Де взяв?

Вітька. Яка різниця… Ну… книжки продав. Свої власні.

Батя. Та-ак… Ну, а далі?

Вітька. Дістану. Зароблю. На вокзал піду — вагони розвантажувати.

Батя. Ех ти, дурничок! Багато ти розвантажиш! Та тебе й не візьмуть. Таких малявок, як ти, закон не дозволяє експлуатувати. Заробити він хоче! Козлик!.. Від роботи коні дохнуть.

Вітька. У зоопарк піду. У фонтані збирати. Люди туди монети кидають. На щастя. Ми з хлопцями якось карбованець сімдесят три копійки назбирали. Чесно!

Батя. Може, ще під базаром сядеш та руку простягнеш: "Подайте, Христа ради!" Ех ти!.. Ні, Вітьок, це все для козлів, у яких в котелку пшоняна каша. А люди займаються іншими справами.

Вітька. Якими?

Батя. Різними. Залежно від здібностей.

Вітька. А ти… ти взагалі хто? Де працюєш?

Батя. Працюю?.. Ха-ха! Номенклатурний працівник. По фінансовій частині.

Вітька. Нє-а, серйозно.

Батя. Якщо серйозно, то я, як кажуть класики історичного матеріалізму, експропріатор.

Вітька. Хто?

Батя. А-а… "Тили-тили, трали-вали, это вы не проходили, это вам не задавали"… (Після паузи.) Я, так би мовити, людина вільної професії… Лицар її Величності Королеви Удачі… Молочний брат Остапа Бендера… Ворог ситих, товстих і багатих, оборонець слабких, бідних і нещасних… Таких, як ти. Зрозумів?.. Та що ти дивишся на мене, як…

Вітька. Та нє-а… чому… просто…

Батя. Дурненький! Це тільки в газетах пишуть, що злодії — гади, покидьки і те-де. Дурниці! То такі хлопці, що горло за тебе перегризуть. Це — люди! Розумієш — особистості.

Вітька. Ну… ну я піду…

Батя. Та посидь трохи. Знаєш, я тобі скажу чесно — ти мені подобаєшся. Я от дивлюсь на тебе — ніби себе пацаном бачу. Я отаким точно був. Ти мені наче браточок менший. Розумієш?.. У мене ж, Вітьок, нікого нема. З родичів. Нікого. Думаєш, солодко отак все по тюрмах та по таборах… Якось душею до тебе потягнувся одразу… Ти й зовні на мене схожий чимось…

Вітька. Еге! Схожий! Ти он який здоровий, а я…

Батя. Та я точнісінько таким був. Точно. Мене ще Комариком називали… Слухай, Магеллане, а ми з тобою зараз чифір пити будем. Пив коли-небудь?

Вітька. Нє-а. А що це?

Батя. Смакота! Я зараз приготую. І поговоримо "за жизнь". А то ти зовсім зелененький у мене. Нічого в мене, браток, не знаєш. Що таке справжнє життя. І справжні люди. А я хочу, щоб ти знав. Я хочу, щоб ти знав. Я хочу людину з тебе зробити!..

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. В ній Володя набирає номер. З правого боку сцени висвітлюється етажерка, столик з телефоном, дзеркало в квартирі Руденків. Деренчить на столику телефон. До телефону підходить Наталка, знімає трубку.

Наталка. Алло.

Володя. Це знову я… Наталочко, ви у поштову скриньку не зазирали?

Наталка. Ні. А що?

Володя. Зазирніть. Зараз. Будь ласка. А то хлопчаки, знаєте… Тільки не кладіть трубку, добре? Будь ласка.

Наталка. Гм… Ну, гаразд… Почекайте. (Кладе трубку поряд з телефоном. Виходить.)

Володя (про себе, як молитву). Тільки б не розгнівалась… Тільки б не розгнівалась!.. Тільки б не…

Входить Наталки з невеличким букетиком квітів.

Наталка (бере трубку). Що це значить? Звідки це?

Володя. ви тільки не гнівайтесь. Я тільки що був за містом. У лісі. Одвозив одного клієнта у будинок відпочинку. Ну і… Ви тільки пробачте, що такий скромний, машину ж не кинеш… Там усього дві фіалки, а то синенькі такі, я навіть не знаю, як вони називаються… Сон уже одцвів, а конвалій іще нема — тільки стрілки проклюнулись. Але конвалії скоро будуть. І черемха… Ви не гніваєтесь?

Наталка. Дивак ви… Спасибі… Ці синенькі називаються медунка. Дуже гарні… Я їх дуже… Спасибі… Гуморист…

Володя. Наталко, знаєте, я про вас своїй мамі розказував.

Наталка. Тобто?

Володя. У мене отака мама!.. Ми з нею дружимо. Вона б вам сподобалась… Так знаєте, що вона сказала? Вона сказала, що вона мені заздрить… І я її розумію…

Наталка. Володю, скажіть чесно, я не ображусь: у вашому романі, який ви пишете, є, мабуть, лірична лінія? І я вам потрібна для прототипу? Так?

Володя. Наталко… ну що ви… та як ви… Невже я… невже я схожий на такого розсудливого, хитрого, підступно холодного? Невже?

Наталка. Ну чому ж… Ні… Але… Врешті, я розумію… Щоб писати, потрібні враження… Що ж тут такого… Ми теж у школі користуємося натурою… До нас ходять натурщиці. І нічого в цьому такого нема… Отже не соромтесь… Позувати я можу… Але не більше. (Вбік.) Ой, що я таке кажу!..

Володя. Наталочко, ну нащо ви!.. Ну для чого!.. До речі, хто вам сказав, що я… Коляй?.. Ну, заєць!..

Наталка. Хто б не сказав — це ж правда?

Володя. Що значить — правда? Мало хто про що мріє. Один — стати лауреатом Ленінської премії, другий — полетіти на Місяць, третій — виграти в спортлото… Ну, а я, справді трішечки мрію написати колись книжку… Та це тільки мрія. А зараз я ще нічого не пишу. Я просто живу. Але мені дуже цікаво жити на світі. Пізнавати людей. Вчитися їх розуміти. Вчитися бачити в них хороше… Погане якось легше помічається в людях. Цього вчитися не треба. А помічати хороше в людях вчитися треба. Ви знаєте, в кожній же людині є хороше. Буквально в кожній. Але люди чомусь часто приховують це хороше, наче соромляться його. От ваш Магеллан. По-моєму, він дуже хороший хлопець. А напускає на себе… Шкода, що так тоді вийшло… Що він думає, що я… через вас…

Наталка. Шкода.

Володя. Але я все одно за нього візьмусь… знайду шлях… Хай трошки мине часу…

Голос за сценою (гукає). Гей, таксист!.. Кінчай балакати! Іди заводь свій патефон, поїхали!

Володя. Наталочко, пробачте, знову не дають поговорити, вимагають їхати… Я ще подзвоню потім. Можна?

Наталка. Як хочете.

Володя. Спасибі. До побачення.

Наталка. До побачення.

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. В пісочнику Нінка кидає ножик — вчиться грати в ножика. Входить Вітька.

Вітька (наспівує). "Цілий день по парку я ходив, да-да, гарну Катерину підчепив, да-да…"

Нінка. Що це ти співаєш?

Вітька. Пісню.

Нінка. Якась дурна пісня… Ти задачки з фізики розв’язав? Ні? Так я тобі…

Вітька. Слухай, Нінко. А чого ти весь час лізеш до мене? Га? Чого ти з дівчиськами не граєшся?

Нінка. Я… нічого, я не лізу. Просто… Просто мене ж до тебе прикріпили… Ну і… і з дівчиськами мені не цікаво… Вони всі якісь…

Вітька. Точно!.. Це ти правильно. Я теж. Не люблю баб. Набридли мені баби. Вдома — баби. В школі — баби. В класі… Училки всі… Кругом — баби. Противно.

Нінка (зітхає). Я тебе розумію. Звичайно, тобі потрібен… Я б теж хотіла бути хлопцем, але… Ну, нічого. Підеш у моряки, там одні хлопці… чоловіки…

Вітька (махає рукою). А!.. Ні в які моряки мене все одно не візьмуть… Я… Я, мабуть, злодієм стану…

Нінка. Вітько! Дурень! Яким злодієм?

Вітька. Професійним.

Нінка. Вітько! Що ти мелеш? Злодії — це ж... це...

Вітька. То ти просто не в курсі... Злодії... не сявки, звичайно, не шістьорки... "в законі" — це особистоті... Сір Френсіс Дрейк теж, до речі, був піратом... Але до того ж і великим мореплавцем. І на його честь назвали протоку. Досі так і називається — протока Дрейка.

Нінка. Вітько! Ти що — серйозно?.. Дурний! Я твоїй мамі скажу.

Вітька (зневажливо). Ех ти!.. Ну йди! Капай! Всі ви однакові! Правий Батя! Тільки й знаєте — мораль читати. Всі хороші! Чистенькі! Зверху! А всередині — брехня! Ненавиджу!

Нінка. Дурний... я... Я ж по дружбі...

Вітька. Не треба мені ніякої дружби. У мене є друг. Тільки він один мені друг. Справжній! Не на словах, а на ділі. А ви всі тільки вмієте обіцяти, язиком ляпати. А він... Він за мене горло перегризе! Він мені останнє віддасть!.. А ви всі — покидьки! (Вибігає.)

Нінка (розгублено). Вітько!.. Мене ж до тебе прикріпили... Як же це?.. Магеллан...

Затемнення.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Василь Васильович (до Нінки). Чому ж ти мовчала? Чому ж тоді зразу, розумієш, не... Ех ти!..

Класний керівник. Нічого мені не сказати!.. Ми ж тебе спеціально прикріпили! Спеціально!

Нінка (похиливши голову). Ну… ну як я могла?.. Він же сказав не говорити. Хіба я могла… Це ж… нечесно.

Класний керівник. Нечесно!.. А куди привела твоя "чесність"? Бачиш?

Нінка. Я ж не знала…

Класний керівник. Ну чому?! Чому ви всі вважаєте, що класний керівник ваш ворог?! Хочеш же, щоб було якнайкраще, стараєшся, всю душу їм віддаєш, а вони…

Василь Васильович. Ну що ж… давай, Вікторе, продовжуй… доповідай… розказуй, як було далі…

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється тахта в квартирі Шнобеля. На підлозі біля тахти магнітофон. Біля магнітофона сидить Вітька — слухає пісні Висоцького. На тахті Батя і Шнобель. П’ють вино, курять.

Шнобель (простягає Вітьці склянку). На! Сьорбни "біоміцинчику". Привчайся, Маг.

Батя (одводить руку Шнобеля). Не псуй мені пацана! Встигне ще… отруїтися цієї гидотою.

Шнобель. Ну й панькаєшся ти з ним, Батя! Як з принцом… Бу-га-га!..

Батя. А що!.. Це ти починав у дванадцять років з денатурату… І хто ти зараз? Порхавка. Тебе пальцем тицьни — і ти впадеш. (Штовхає

Шнобеля, той перекидається на спину.) А нам здоров’я треба. Правда, Вітьок?

Вітька. Ага.

Батя. Нам, може, півсвіту об’їхати треба. І на Тіксі мотонути, і на Мурман, і в Бухару, до чучмеків, і на Кавказ шішлік пакушіть… а?..

Вітька (усміхається). Ага!

Батя. А для цього, крім піастрів, треба здоровий корпус. А то заберуть прямо з поїзда в лазарет. (Підносить склянку.) Твоє здоров’я, Вітьок! Щоб ніколи не хворів, браточок! (П’є.)

Вітька. Спасибі… Слухай, а… а чого ти весь час у рукавичках?

Батя (зітхає). Руки, Магеллане… М-мерзнуть. Відморозив. На Колимі. В таборі. Але — нічого! Цими руками ще можемо… кому треба…

Шнобель. Точно… Бу-га-га!..

Батя. І в "яблучко" поціляємо за сто метрів… Слухай, Вітьок, а ти з пушки стріляв коли-небудь?

Вітька. З пушки?

Батя. Ну, з… пістолета. Справжнього.

Вітька. Нє-а.

Шнобель. Та він в руках ніколи не держав. Бу-га-га!

Батя. Хочеш? (Опускає руку під тахту, дістає загорнутий у поліетиленовий мішечок пістолет, розгортає, дає Вітьці.) На! Пограйся!

Вітька (бере, з захопленням). Ух ти! Бойовий!

Батя. Аякже, Макарова.

Вітька. Де взяв?

Батя. Де взяв — там уже нема.

Вітька (підносить пістолет до ока, цілиться). Ках-ках!.. Ань-ань!

Батя. Обережно! Заряджений!.. Дай!.. (Бере пістолет, показує.) Оце, Вітьок, обойма… Вставляється… Досилається патрон… Готово… Хочеш стрельнути?

Вітька. Зараз? Отут?.. А можна?..

Батя. Нам з тобою все можна! Зроби магнітофон на повну, щоб сусідів не лякати. І отуди, в стінку… Нічого їй не буде, капітальна. Давай!

Вітька, витягнувши вперед руку і одвернувшись, стріляє

Вітька (після паузи). Ух ти!.. Смикає як!.. Сила!

Батя. Якось поїдемо в ліс, я навчу тебе стріляти. А поки що на сьогодні досить. (Забирає у Вітьки пістолет, акуратно загортає в поліетиленовий мішечок, кладе назад під тахту.)

Шнобель. Стінку мені всю розкурочив… принц… Роби тепер ремонт…

Батя. Нічого, Вітьок, не тушуйся!.. Як треба — зробимо. Ми не дешеві, правда?.. Твоя мати сьогодні в рейсі?

Вітька. Ага.

Батя. Добре. До приїзду, може, сюрприз їй приготуємо. У неї пальта, здається, нема, ти казав?

Вітька. А що?

Батя. Нічого. Треба, щоб було гарне пальто. Маму, Вітьок, треба шанувати, поки жива. Другої мами не буде… Зробимо їй пальто.

Вітька. Як?..

Батя. От підеш сьогодні — побачиш.

Вітька. Куди?

Батя. Діло буде.

Вітька. Яке?

Батя. Сказав — побачиш…

Вітька. Що?! Та я… я… У мене уроків на завтра… багато.

Шнобель. Бу-га-га! Відмінник який!

Вітька. Та нє-а… просто… я… Я просто не зможу сьогодні, мабуть…

Шнобель. Що — злякався. Маг? Бу-га-га!..

Вітька. Та нє-а… Просто… чого сьогодні?.. Чого обов’язково сьогодні?

Батя. Там сигналізація якраз зіпсувалась… Треба, поки не полагодили. Не тушуйся, Вітьок… Я розумію, перший раз якось… незвично… Але тобі нічого не доведеться. Просто постоїш, подивишся… Не тушуйся, браточок, все буде о’кей!..

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка, в якій Володя набирає номер.

З правого боку сцени висвітлюється столик з телефоном, етажерка, дзеркало в квартирі Руденків. На столику деренчить телефон. Підходить Наталка.

Наталка. Алло.

Володя. Добрий вечір. Це я.

Наталка. Добрий вечір.

Володя. Знаєте, а мені тільки що дірку пробили в талоні. Першу в житті.

Наталка. За що?

Володя. А я став біля таксофона, щоб подзвонити, і не помітив, що там знак: "Зупинка заборонена".

Наталка. От бачите. Уже постраждали через мене, може, краще не дзвоніть…

Володя. Та хай навіть права одберуть, я все одно дзвонитиму!

Наталка. Можна подумати!

Володя. Я просто вже не можу вам не дзвонити, розумієте… Якщо я не буду вам дзвонити, я… я в аварію попаду. Якщо я не почую вашого голосу, я… я не знаю що… Мені це зараз просто потрібно… я без цього уже…

Наталка. Слухайте, ви й справді, дивіться, їздіть там обережніше, а то…

Володя. Ну ви — як моя мама… Вона завжди мене попереджає… Не хвилюйтесь. Я їжджу, як бог!

Наталка. Не хваліться.

Володя. Слухаюсь. Більше не буду… А як ваш Магеллан?

Наталка. Ой, не кажіть!.. Пішов до якихось дружків магнітофон слухать. Вже он пізно як — досі нема. А я навіть не знаю, де його шукати. Зовсім од рук одбився.

Володя. Нічого! Я думаю в неділю взяти його все-таки з собою на лінію. Думаю, вмовлю. Хочу з ним поговорити. Я сам був колись важкий.

Наталка. Це видно.

Володя. Зараз я якраз легкий. А от ви… Наталко, ви любите Блока?

Наталка. Люблю.

Володя. І я. Дуже. Знаєте, у мене зараз весь час крутяться в голові рядки з блоківської "Незнайомки":

И каждый вечер, в час назначенный

(Иль это только снится мне?)

Девичин стан, шелками схваченнЬій.

В туманном движется окне.

И, страшной близостью закованнЬій,

Смотрю за темную вуаль

И вижу берег очарованный

И очарованную даль…

І знаєте, Наталочко, можете сміятися, але при цьому я уявляю собі… вас…

Наталка. Справді смішно.

Володя. Зовсім ні. Ви — таки для мене Незнайомка… Я балакаю з вами, я… я… І не можу з вами зустрітися.

Наталка. А хто вам винен…

Володя. Що?!

Наталка. Те, що чули!

Володя. Наталко, а що — можна побачитися з вами?!

Наталка. Вам потрібен офіційний дозвіл? Може, в письмовій формі?

Володя. Наталочко! Коли?! Кажіть швидше!

Наталка. Ви хочете, щоб я ще призначила вам побачення? Це вже занадто!

Володя (хвилюючись). Ні!.. Але!.. Добре!.. Сьогодні я вночі чергую. Заїзд у мене о шостій ранку. Поки я помию машину… Ну, скажімо, о сьомій, о пів на восьму я вже вільний. Ви коли встаєте?

Наталка. Та ви що! Після чергування вам треба спати.

Володя. Яке там спати! Хіба я зможу спати!

Наталка. Ну, не вигадуйте!.. Це — раз. По-друге, підете спати. А… Після школи мені треба приготувати обід, нагодувати мого Магеллана, — мама у поїздці,— ну, а увечері, так годині о сьомій…

Володя. Наталочко, я з шести… ні, з п’яти стоятиму під вашим будинком…

Наталка. Не кажіть дурниць. А то я передумаю.

Володя. Ні-ні… Як ви скажете, так і…

Наталка. Ну, о сьомій годині.

Володя. Де?

Наталка. Ну, біля нашого будинку є такий кіоск "Морозиво". Ой, ні-ні!.. Краще біля кінотеатру "Космос". Може, в кіно підемо… А то біля будинку хлопчачня побачить… То такі язикаті, що…

Володя. Гаразд. Значить, о сьомій біля "Космосу"… Наталочко! Наталочко!.. Я… я… я зараз найщасливіша людина в світі. Чуєте! Я сьогодні цілу ніч співатиму за кермом… Якщо ви прокинетесь вночі і почуєте на вулиці пісню — знайте, це я їду повз ваш будинок і співаю…

Наталка. Гуморист! Ну, добре. Досить. До побачення! (Кладе трубку і стоїть кілька секунд, не віднімаючи від трубки руки, усміхається.)

Володя. До побачення!.. До по-ба-чен-ня!.. До… побачення!.. (Цілує трубку, притискає її до серця, сміється щасливим сміхом.)

Затемнення.

З лівого боку сцени, у темряві, чути приглушені голоси Баті і Шнобеля.

Голос Баті. Давай, клади в чемодани…

Голос Шнобеля. Ходім уже, ходім!..

Голос Баті. Спокійно!.. Цього барахла не треба!.. Транзистори, фотоапарати..

З правого боку сцени чути шум автомашини, що наближається. І пісню: "Мама, мама, это я дежурю… Я дежурный по апрелю…"

Голос Шнобеля. Батя, атас!.. Маг, що ж ти, гад!..

Зненацька світло фар справа прорізує сцену і освітлює в лівому кутку три постаті: Батя, Шнобель і Вітька. У Баті і Шнобеля в руках чемодани.

Батя (робить рух, щоб бігти, потім враз спиняється). Стоп! Спокійно! Це ж таксі! Вільне!..

За сценою клацають дверцята машини, праворуч з-за телефонної будки вибігає Володя з "монтировкою" у руках.

Володя. Стійте!.. Стійте!..

Шнобель. Батя, рвем кігті! Він нас попутає!

Батя. Не попутає! (Вихоплює пістолет, стріляє.)

Володя падає. Батя і Шнобель кидаються за телефонну будку, туди, де машина. Вітька застигає на місці.

Володя (підносячи голову). Магеллан… Що ж ти… Сестра там хвилюється… а ти… (Опускає голову.)

Вітька якусь мить стоїть, заціпенівши, потім кидається до телефонної будки, гарячково набирає номер.

Вітька. "Швидка"? "Швидка"?! Ой! Швидше… Дубки… Біля промтоварного… Поранений… Швидше!.. Швидше-е!..

Шнобель (вискакує з-за будки, до Вітьки). Ти що?! Продаєш, гад!.. Уб’ю!.. В машину!.. (Хапає Вітьку, силоміць тягне.)

За сценою наближається пронизливе пиття сирени "швидкої допомоги".

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється тахта в квартирі Шнобеля.

Входять Батя, Шнобель і Вітька. Батя і Шнобель ховають чемодани під тахту.

Батя (до Шнобеля). Відженеш лайбу до річки. Потім попід берегом водою пройдеш з півкілометра. Щоб собака слід не взяв. Ясно?

Шнобель. Будь спок! (Виходить.)

Батя (до Вітьки). Ну!.. Так що ж ти, Вітьок, стукнути на нас захотів?.. За такі, брат, діла, у нас перо в бік положено. Дивись!

Вітька. Я… я в "швидку"… (Крізь сльози.) Нащо? Нащо ти його?!

Батя. Дурненький! Він же на нас з "монтировкою" ліз — не бачив? Він би нас усіх…

Вітька. Але ж ти… ти ж…

Батя. Спокійно!.. Потрібна мені мокруха! Я по ногах стріляв. Щоб тільки збити…

Вітька. А чому ж він…

Батя. Слабачок тому що… Трішечки зачепило — він уже догори лапки.

Вітька. Все одно! Як ти міг?!! Як ти…

Батя. Спокійно!.. Між іншим, запам’ятай: це не я, це ти стріляв!

Вітька. Як?!.

Батя. Дуже просто. Ти стріляв. Для цього тебе і в долю брали.

Вітька. Що?!.

Батя. А ти думав!.. Та ти не хвилюйся. Ти неповнолітній. Тобі нічого не буде. А мене під вишку підвести можуть. Під розстріл. Ясно?

Вітька. Нє-а!.. Нє-а!.. Не хочу! Нє-а!..

Батя. Не дригайся! Не роби хвилі!.. Не поможе! Експертиза, брат, сама все покаже.

Вітька. Як?!.

Батя. Дуже просто. Дактилоскопія. Відбитки пальців. Детективні фільми бачив? Так-от на пістолеті, Вітьок, твої пальчики зафіксовані. Пригадуєш, ти тут стріляв? Весь його залапав… А моїх пальців нема. Я в рукавичках працюю. Як хірург. Отже, сиди, мій милий, і не цвірінькай. Свідків нема. А Шнобель підтвердить, що ти стріляв. Ясно?

Вітька. Ах ти ж…

Батя. Аякже! Тільки так! Все розраховано… У серйозній справі без цього не можна… Та ти не хвилюйся. Спокійно! Все буде о’кей! Чисто зроблено. Як в аптеці. Біжи додому!.Щоб сеструха паніки не піднімала. Скажеш — рідкісні записи на один вечір дали. Тому затримавсь. Хотів дослухати. І врахуй, продаси — жити не будеш. Під землею знайду… Ну, біжи! Долю свою одержиш, коли реалізуємо барахло. Гуд бай!

Затемнення.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Василь Васильович. Так… Ну, а далі… Що було далі?.. Додому ти не пішов… Дома не ночував.

Вітька (після паузи). Я… я не міг додому. Наталка… Як я міг?.. Вона… Я не міг…

Василь Васильович. Де ж ти був?

Вітька мовчить.

Василь Васильович. Ну, розкажи все, до кінця… Уже ж не має значення… Ти ж все одно потім…

Вітька мовчить.

Класний керівник. Отак завжди. Слова з нього не витягнеш!

Степан Аркадійович (несподівано рвучко підводиться з місця). Товариші! Я… я протестую!.. Як батько, я протестую! Ви допитуєте його, як дорослого злочинця. А він же дитина, неповнолітній… Це негуманно! Непедагогічно! Це суперечить… І так уже ж все ясно. Що вам треба? Для чого мучите хлопця?!

Мати (несміливо). Може, й справді досить уже…

Василь Васильович (до Степана Аркадійовича). Протестувати, товаришу Руденко, по-моєму, вам не дуже, розумієте, до лиця.

Інструктор райкому комсомолу. Точно! Не вам протестувати…

Галина Володимирівна. Товариші! Одну хвилинку! Не гарячкуйте! Я пропоную, щоб Вітя вийшов. Хай трохи відпочине. А ми поговоримо без нього.

Класний керівник. Правильно! Це таки непедагогічно…

Галина Володимирівна. Не в цьому справа.

Василь Васильович. Добре. Вийди, Вікторе, посидь у коридорі.

Вітька виходить.

Галина Володимирівна. Скажу відверто, я дуже надіялась, що обійдеться без мого втручання. Що розповідатиму не я, а хтось інший… Але, на жаль, надії мої не справдилися… Так-от. Першу ніч Вітя ночував на горищі старого будинку, призначеного на знос. А вранці… вранці він подзвонив по телефону…

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. В будку заходить скуйовджений, у пожмаканому одязі Вітька. набирає номер.

З правого боку сцени висвітлюється передпокій з телефоном на полику і двері у ванну кімнату. У ванній голиться Степан Аркадійович, наспівуючи. Деренчить на столику телефон. Степан Аркадійович виходить з ванної, знімає трубку

Степан Аркадійович. Алло!

Вітька. Здрастуй… Це я… Вітька…

Степан Аркадійович. Чую… Що таке?

Вітька. Мені… Мені треба з тобою поговорити. Дуже треба!

Степан Аркадійович. Щось трапилось?

Вітька. Трапилось.

Степан Аркадійович. Серйозне?

Вітька. Серйозне.

Степан Аркадійович. Ну приїжджай…

Вітька. Я… я не можу… За мною можуть стежати.

Степан Аркадійович. Що?!. Хто?!.

Вітька. Я не можу цього сказати…

Степан Аркадійович. Де ти зараз?

Вітька. Біля Ботанічного саду.

Степан Аркадійович. Добре. Я якраз іду в місто. Зустрінемось в Ботанічному саду біля оранжереї.

Вітька. Добре.

Затемнення.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Степан Аркадійович. Ні! Ні! Не так! Цього не було!.. Тобто не те що не було. Але все це не так… Ви хочете звалити все на мене. А при чому ж

тут я? Ну при чому? Ну що я… Хіба я… Ну це ж неправильно. В принципі неправильно!.. Розумієте — в принципі!..

Галина Володимирівна. Бачите! Я недаремно просила Віктора вийти.

Василь Васильович. Так.

Степан Аркадійович. Але нащо ж із мене робити? Це ж в принципі…

Василь Васильович. Продовжуйте Галино Володимирівно, продовжуйте.

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється ріг оранжереї. Біля неї Степан Аркадійович і Вітька.

Степан Аркадійович (збуджено). Ні-ні! В міліцію йти не можна! Ти що! Це дурниця!.. Брати на себе таке!.. І до того ж… слідчі… Вони дуже досвідчені люди… Ти не зможеш не виказати своїх… цих… спільників. Ти заплутаєшся, проговоришся. А ти знаєш, як вони вміють мститися… уголовники… Вони можуть все що завгодно… навіть…

Вітька. Але ж…

Степан Аркадійович. Та я певен, що він залишиться живий, той таксист. Раз ти кажеш — по ногах, це… це дрібниця.

Вітька. Дрібниця!.. Він втратив свідомість…

Степан Аркадійович. Ну й що! Я теж втрачав свідомість. Пам’ятаєш, у Свиноїдах, коли впав з дерева… Слухай, знаєш, тобі треба поїхати кудись. На місяць-півтора. Поки тут все вляжеться. Хоча б у ті ж самі

Свиноїди. До тітки Гальки. Де ми були. Я сьогодні ж поїду, домовлюсь з нею, заплачу… А що ж такого — для поправки здоров’я, ти такий худенький… (Рвучко обіймає сина.) Ах, Вітько, Вітько!.. Бідний мій Вітько!.. Що ж ти наробив!..

Вітька (після паузи). Ні!.. Я мушу… Я не можу…

Степан Аркадійович. Ну, зрозумій же… Ти ж не тільки… Ти ж ставиш під удар всіх… свою матір передусім… Ти ж неповнолітній, за тебе відповідають батьки. Розумієш!

Вітька. Ну… а якщо… Я ж…

Степан Аркадійович. Ну ти ж нічого не робив. Ну заспокойся. Ти ж ні в чому не винен. Я сьогодні ж домовлюсь, а завтра тебе одвезу, і все буде в порядку. Все буде гаразд, синку. Один лише день почекай…

Затемнення.

Світло. Засідання комісії у справах неповнолітніх.

Степан Аркадійович. Та ні!.. Ну хіба я… Я ж… Я ж не жив з ним навіть… Я ж… Ах ти, їй-богу…

Галина Володимирівна. Я все-таки сподівалась, що сьогодні тут у батька нарешті заговорить совість, і він сам… Це б так вплинуло на хлопця… Але, на жаль… Сьогодні Віктор вдруге втратив батька. І тепер уже, мабуть, назавжди.

Інструктор райкому. Можна розлучитися з дружиною. Але ж з дітьми розлучень не беруть. Це…

Катерина Захарівна. Ви вільні, громадянине Руденко, ідіть. Не треба, щоб Вітя бачив вас у цю хвилину…

Василь Васильович. Так, ідіть. Ми передамо справу у товариський суд вашого підприємства. Хай розберуться, що ви за людина. Ідіть.

Степан Аркадійович. Ах ти ж, їй-богу!.. Я ж хотів… Я ж не хотів… Ех! Як це все… І взагалі… А! (Махнувши рукою, виходить.)

Галина Володимирівна. А наступного дня… Розкажи, Ніно!

Затемнення.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка У будці скуйовджений Вітька говорить по телефону.

Вітька. Алло! Лікарня!.. Скажіть… скажіть, будь ласка… як здоров’я шофера таксі… якого… який… Ні… прізвища я не знаю… але… він… його… позавчора… Що? А чому?.. Чому ви не даєте по телефону таких довідок?.. Мені ж нічого… тільки… як він… здоров’я… Ні, не родич… Ех!.. (Вішає трубку.)

Здаля, дедалі дужчаючи, наростає несамовитий то протяжний, то переривистий звук десятків автомобільних сирен, шо сигналять одночасно і тривало.

Нінка (кидається до Вітьки). Вітько!.. Ой! Це ти?! А я тебе шукаю… Всюди… всюди… Де ж ти пропав? Що з тобою?

Вітька (прислухаючись до звуку сирен). Що це?..

Нінка (зітхає). Ой!.. То… то сигналять таксисти. Ховають свого товариша-шофера, якого позавчора застрелили у Дубках бандити…

Вітька (застигає вражений). Що?!. Що?!.

Затемнення.

Світло. Засідання комісії у справах неповнолітніх.

Галина Володимирівна (після паузи). І вони прийшли до мене, Вітя і Ніна. І він мені все розповів. А далі — то все була справа міліції: знайти і втримати злодіїв… От і все.

Василь Васильович. Ну що ж, товариші члени комісії… Які будуть пропозиції?..

Пауза.

Василь Васильович. Ми заслухали справу і мусимо прийняти рішення… Які заходи… Яку, розумієте, міру покарання…

Катерина Захарівна. Дозвольте, товариші!.. Я вважаю… мені здається… рятувати його треба, а не… карати… Той… Батя… не лише мого… Володю… а й Вітю… якщо не кулею… то… Рятувати… Рятувати його треба, а не карати…

Інспектор дитячої кімнати. Правильно. Йому зараз увага потрібна… доброта… щоб…

Галина Володимирівна. У такому віці дуже легко втрачається віра в людей… у справедливість..

Інструктор райкому. І сам же прийшов!.. А яка була складна психологічна ситуація…

Класний керівник. І просто злочинне ставлення батька…

Василь Васильович. Так що, товариші? Я так розумію, що комісія вважає… у даному випадку… обмежитися… так би мовити… Тим більше, мати і сестра, я думаю, усвідомили… і постараються…

Класний керівник. І школа… з свого боку…

Інструктор райкому. І комсомол.

Інспектор дитячої кімнати. І ми, звичайно, теж…

Василь Васильович. Ну що ж, кличте, Світлано Іванівно!..

Інспектор дитячої кімнати (прочиняє двері у приймальню). Зайди!..

Входить Вітька.

Василь Васильович. Так-от, Вікторе… Комісія вирішила, розумієш, обмежитися, так би мовити, обговоренням і…

Вітька (відчайдушно). Нє-а!.. Нє-а!.. Не хочу!.. Покарайте мене! Покарайте мене!.. Покарайте!.. (Ридає.)

Здаля, як безжальне нагадування, наближається і росте знайомий нам звук прощальних сирен таксі. Все дужче й надсадніше гудуть сирени.

Завіса.